

CLANKY

I. část

Václav Vaněček - 60 let

Životní jubilea a výročí vědeckých pracovníků bývají zpravidla nejen příležitostí k zhodnocení jejich tvůrčí práce a významu jejich vědeckého přínosu, ale i k ocenění vědecké a společenské důležitosti oboru, který svou prací vytvářeli.

Není pochyb, že právě takový význam má životní jubileum universitního profesora dr. Václava Vaněčka, CSc., člena korespondenta ČSAV. Jestliže proto v 11. ročníku Právněhistorických studií vzpomíná redakce jeho šedesátých narozenin, činí tak s plným vědomím, že vědecká osobnost jubilanta je nerozlučně spjata s československou právní historií, jejíž je v posledních letech čelným představitelem.

Profesor Vaněček se narodil 10. července 1905 v Jílovém u Prahy. Po absolvování střední školy studoval na právnické fakultě KU, kterou absolvoval v r. 1928. Na právnické fakultě působil zprvu jako asistent a po dalších studiích v Německu a Francii se v r. 1932 habilitoval jako soukromý docent československých právních dějin. V r. 1945 byl jmenován řádným profesorem československých právních dějin na právnické fakultě Karlovy university a v této funkci působí dodnes. V r. 1951 byl zvolen řádným členem Královské české společnosti nauk a při založení ČSAV (v r. 1952) byl zvolen jejím členem korespondentem.

Svou první práci, věnovanou právnímu postavení svobodných sedláků v Čechách v období feudalismu (Sedláci dědici, 1926) publikoval ve svých 21 letech. V semináři začal také pracovat na klíčovém problému naší právní minulosti. Práce koncipovaná zprvu jako studie o právním postavení klášterů stala se posléze úplnou revizí právních dějin přemyslovského státu, nově podaným vylíčením rozsahu knížecí moci a především pak počátků pozemkové vrchnosti. Ve třech jeho studiích o Základech právního postavení klášterů (Zakladatelská práva, Pozemková vrchnost, Imunita hospodářská, Imunita soudní) spočívalo hlavní těžiště vědeckého přínosu profesora Vaněčka před druhou světovou válkou. Jeho závěry otevřely před naší historickou vědou nové pohledy, ukázaly na nové pracovní metody a možnosti právněhistorického výzkumu. Právem byl pro-

profesor Vaněček označován za representanta nové generace historiků pokrokově již orientovaných. To dokázalo nepochybně i jeho stanovisko k insigniádě, pro které upadl v nemilost tehdejšího reakčního sboru právnické fakulty.

Výsledky předválečného badatelského úsilí profesora Vaněčka mají nepomíjivou hodnotu a jsou podnes základem a východiskem pro další rozvoj vědy o státu a právu. Další zamýšlený vědecký výzkum, zaměřený ke studiu českého feudálního soukromého práva, který ohlašoval V. Vaněček v r. 1938, byl znemožněn okupací a druhou světovou válkou. Je pochopitelné, že během okupace se věnoval profesor Vaněček studiu problematiky, kterou před naši vědu postavil boj československého lidu proti fašismu a o vlastní národní existenci. Výsledky jeho bádání — Stát Přemyslovců a středověká říše, 1945, Počátky státu a práva v Československu, 1946, a další spisy byly pak výmluvným přínosem naší vědy k zodpovězení palčivé otázky našeho státoprávního poměru k tzv. německé říši a úlohy a významu našeho státu v minulosti. Novou notu do vědeckých výzkumů profesora Vaněčka vnesla jeho práce Prvních tisíc let, 1949, kterou se autor postavil do čela nové rodící se tehdy marxistické vědy o dějinách státu a práva. Na šíři jeho vědeckých zájmů ukazuje i jiná jeho práce, věnovaná hodnocení buržoazní vědy a právnictví vůbec — České právnictví za kapitalismu. Těžiště vědecké práce profesora Vaněčka v letech 1950—1960 spočívalo pak jednak v budování nové marxistické koncepce dějin státu a práva Čechů i Slováků a jednak ve zkoumání jednotlivých temných míst naší právní minulosti. Svědectvím jeho úsilí jsou tu četné učební pomůcky z těchto let, ve kterých využívaje své bohaté badatelské erudice a zkušeností sovětské vědy, jejímž byl nadšeným propagátorem, vytvářel profesor Vaněček poprvé u nás ucelený obraz o třídní povaze státních i právních institucí na našem území od nejstarších jejich počátků až po dnešní socialistickou současnost. Úspěchem této Vaněčkovy dosavadní vědecko-pedagogické práce je nepochybně rozsáhlá učebnice Dějin státu a práva v Československu (1964), přijatá příznivě i širší kulturní veřejností.

Z bohaté řady závažných studií z těchto let lze uvést jen některé — České kobyly jako právní instituce, 1959, Stát Moravanů, Velkomoravská říše, Praha 1963, Mistr Viktorin Cornelius ze Všehrd a další vývoj českého právnictví, 1960. Zvláště jeho studie o Velké Moravě stávají se důležitým přínosem k zobecnění nových poznatků o tomto významném státním útvaru, které naši archeologové objevují v pozůstatcích materiální kultury.

Zásluhou profesora Vaněčka začala naše právní historie úspěšně pronikat i do zahraničí, kde je uznáván vědecký význam Vaněčkových studií

a tím i československé marxistické vědy o státu a právu. O této skutečnosti svědčí výmluvně příznivý ohlas řady studií profesora Vaněčka vydaných v předních zahraničních časopisech, stejně jako řada jeho vystoupení na mezinárodních konferencích a kongresech a jeho účast v zahraničních mezinárodních organizacích.

Připomeňme zde zejména jeho členství (od r. 1960 místopředsednictví) v Mezinárodní komisi pro dějiny stavovských shromáždění a v předsednictvu Mezinárodní asociace právních historiků, stejně jako úzkou spolupráci s organizací UNESCO. V této souvislosti je třeba připomenout, že profesor Vaněček byl také jedním z iniciátorů a hlavním organizátorem akcí k 500. výročí mírových návrhů Jiřího z Poděbrad, které proběhly pod záštitou ČSAV v r. 1964 jak u nás v Československu, tak i prostřednictvím organizace UNESCO ve všech jejích členských státech. Profesoru Vaněčkovi patří také zásluha o vědecké zhodnocení mírových návrhů. Z jeho podnětu konalo se v září 1964 v Praze úspěšné mezinárodní vědecké symposium věnované těmto otázkám a on byl také autorem výkladů a pojetí mírových návrhů krále Jiřího (Všeobecná mírová organizace, 1964).

Nelze opomenout ani jubilantovy zásluhy o organizování vědecké práce, ať již v ministerstvu školství a kultury, nebo v ČSAV či na Karlově univerzitě. Ani tu nelze než podat jen nejstručnější výčet.

V r. 1949 byl profesor Vaněček povolán do ministerstva školství, věd a umění, kde vykonával funkci odborového přednosty odboru věda. Byl zakladatelem Ústředí vědeckých pracovníků při Čs. národní radě badatelské a zasloužil se také o založení prvního čs. Domu vědeckých pracovníků v Bechyni. Při nové organizaci práce na vysokých školách byl v r. 1950 jmenován vedoucím katedry dějin státu a práva na právnické fakultě v Praze a po vytvoření Čs. akademie věd v r. 1952 začal připravovat založení samostatného vědeckého pracoviště právní historie, Kabinetu československých právních dějin, jehož se stal v r. 1953 vedoucím. V ČSAV pracoval od r. 1953 jako úřadující místopředseda VII. sekce a člen presidia SČAV do konce r. 1955 a znovu v letech 1958—1960. Po reorganizaci ČSAV je členem vědeckého kolegia ČSAV pro vědu o státu a právu a předsedou komise tohoto kolegia pro právní historii. Na právnické fakultě působí jako proděkan pro vědeckou práci.

Záslužnou práci pro československou vědu vykonal jako předseda komise vědeckých pracovníků při RQH, Svazu zaměstnanců školství a jako člen ÚV tohoto odborového svazu.

Profesoru Vaněčkovi patří i zásluha o vytvoření prvního československého vědeckého časopisu, sdružujícího naše právní historiky i ostatní vědecké pracovníky příbuzných odvětví — Právněhistorické studie. Podstatný podíl ve vědecké a výchovné práci jubilanta tvoří i jeho recensní a

redaktorská činnost. Bez nadsázky lze říci, že vyšlo jen velmi málo knih a studií s právněhistorickou tematikou, ke kterým by nepřispěl svou radou, soudružskou pomocí i náročnou kritikou.

V dnešní době je profesor Václav Vaněček uznáván beze sporu za představitele československé právní historie. Svou autoritu vědeckou i lidskou si získal především obdivuhodným, čtyřicetiletým vědeckým dílem, obsahujícím více než 100 původních vědeckých prací a svou neúnavnou a trpělivou organizátorskou prací. O jeho úspěších učitelských mluví výmluvně skutečnost, že si vychoval řadu žáků, z nichž mnozí dosáhli významných vědeckých úspěchů jak v ČSSR, tak v zahraničí.

S šedesátým výročím narození Václava Vaněčka vstupuje zároveň naše právní historie do 20. výročí svého poválečného působení. Jestliže si její společenský význam, kulturní, pedagogické i politické působení a především významné výsledky vědecké dobyly širokého uznání nejen u nás, ale i ve světě, pak zásluha o to patří v nemalé míře i jubilujícímu profesorovi Vaněčkovi. Za jeho vedení vyrostla nová právněhistorická pracoviště a plodná obec právních historiků. A bylo to právě jeho zásluhou, že právní historie svou společenskou i politickou angažovaností dokázala, že nebyla a není vědou katedrovou a že dovede odpovídat na aktuální problémy současnosti.

Skromná pocta, kterou v tomto ročníku právněhistorických studií k životnímu jubileu profesora Vaněčka podávají jeho přátelé, vědečtí spolupracovníci a žáci (pracovníci právnické fakulty KU vydávají poctu zvláštní), je jen výrazem opravdu soudružských srdečných přání pevného zdraví a mnoha dalších vědeckých úspěchů.